

కృష్ణ యజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహితా

॥అథ చతుర్థ కాణ్డే ద్వితీయః ప్రశ్నః॥

హరిః ఓమ్॥ విష్ణోః క్రమోఽస్యభిమాతిహో గాయత్రం ఛన్ద ఆ రోహ పృథివీమను వి
క్రమస్వ నిర్భక్తః స యం ద్విష్మో విష్ణోః క్రమోఽస్యభిశస్తిహో త్రిష్టుభం ఛన్ద ఆ
రోహోఽన్తరిక్షమను వి క్రమస్వ నిర్భక్తః స యం ద్విష్మో విష్ణోః క్రమోఽస్యరాతీయతో హన్తా
జాగతం ఛన్ద ఆ రోహ దివమను వి క్రమస్వ నిర్భక్తః స యం ద్విష్మో విష్ణోః [౧] క్రమోఽసి
శత్రాయతో హన్తాఽనుష్టుభం ఛన్ద ఆ రోహ దిశోఽను వి క్రమస్వ నిర్భక్తః స యం
ద్విష్మః॥ అక్రన్దగ్ని స్తనయన్నివ ద్యోః క్షామా రేరిహద్విరుధః సమశ్శన్న్ సద్యో జజ్ఞాన్ వి
హీమిద్ధో అఖ్యదా రోదసీ భానునా భాత్యన్తః॥ అగ్నేభ్యావర్తిన్నభి న ఆ వర్తస్వాఽయుషా
వర్చసా సన్యా మేధయా ప్రజయా ధనేన॥ అగ్నే [౨] అజ్గిరః శతం తే సన్త్వావృతః సహస్రం
త ఉపావృతః॥ తాసాం పోషస్య పోషేణ పునర్నో నష్టమా కృధి పునర్నో రయిమా కృధి॥
పునరూర్జా ని వర్తస్వ పునరగ్ని ఇషాఽయుషా పునర్నః పాహి విశ్వతః॥ సహ రయ్యా ని
వర్తస్వాగ్నే పిన్వస్వ ధారయా విశ్వస్సన్నయా విశ్వతస్పరి॥ ఉదుత్తమం వరుణ
పాశమస్మదవాఽధమం [౩] వి మధ్యమగ్న్ శ్రధాయ॥ అథా వయమాదిత్య వ్రతే
తవాఽనాగసో అదితయే స్యామ॥ ఆ త్వాఽహోర్షమన్తరభూర్భువస్త్విష్టాఽవిచాచలిః॥ విశస్త్వా
సర్వా వాఞ్చన్త్వస్మిన్తాష్ట్రమధి శ్రయ॥ అగ్నే బృహన్నుషసామూర్ధ్వో అస్థాన్నిర్జగ్మివాన్తమసో
జ్యోతిషాఽగాత్॥ అగ్నిర్భానునా రుశతా స్వజ్గ ఆ జాతో విశ్వా సద్యాన్యప్రాః॥ సీద త్వం
మాతురస్యా [౪] ఉపస్థీ విశ్వాన్యగ్నే వయునాని విద్వాన్ మైనామర్చిషా మా తపసాఽభి
శూశుచోఽన్తరస్యాగ్ం శుక్రజ్యోతిర్వి భాహి॥ అన్తరగ్నే రుచా త్వముఖాయై సదసే స్వే॥
తస్యాస్త్వగ్ం హరసా తపశ్శాతపేదః శివో భవ॥ శివో భూత్వా మహ్యమగ్నేఽథో సీద

శి॒వస్త॒వమ్ | శి॒వాః కృ॒త్వా ది॒శః స॒ర్వాః స్వా॒ం యో॒నిమి॒హాఽస॑దః॥ హగ్ం॒సః
 శు॒చిష॑ద్వ॒సుర॑న్త॒రిక్ష॑సద్ధో॒తా వే॒దిష॑దతి॒థిర్దు॒రోణ॑సత్ | నృ॒షద్వ॑ర॒సదృ॑త॒సద్వ్యో మ॒సద॑బ్జా
 గో॒జా ఋ॒తజా॑ అ॒ద్రిజా॑ ఋ॒తం బృ॒హత్ || [౫]

ది॒వమ॒ను వి క్ర॑మ॒స్వ నిర్భ॑క్త॒స్య యం॑ద్వి॒ష్టో వి॒ష్టోర్ధ॑నో॒నాగ్నే॑ధ॒మమ॑స్యాః శు॒చిష॑ద్ధో॒డశ॑ చ || 4.2.1 ||

ది॒వస్ప॑రి ప్ర॒థమం॑ జ॒జ్ఞే అ॒గ్నిర॒స్మద్ద్వి॒తీయం॑ పరి॒ జాత॑వే॒దాః | తృ॒తీయ॑మ॒పునృ॑మ॒ణా
 అ॒జస్ర॑మి॒న్ధాన॑ ఏ॒నం జ॒రతే॑ స్వా॒ధీః || వి॒ద్మా తే॑ అ॒గ్నే త్రే॒ధా త్ర॒యాణి॑ వి॒ద్మా తే॑ స॒ద్మ
 విభృ॑తం పు॒రుత్రా॑ | వి॒ద్మా తే॑ నామ పర॒మం గు॒హో య॑ద్వి॒ద్మా త॑ము॒థ్సం య॑త ఆ॒జగ॑న్థః ||
 స॒ముద్రే॑ త్వా నృ॒మణా॑ అ॒ప్సవ॑న్తర్నృ॒చక్షా॑ ఈ॒ధే ది॒వో అ॒గ్న ఉ॒ధన్న్ | తృ॒తీయే॑ త్వా [౬]
 ర॒జసి॑ తస్మి॒వాగ్ంస॑మృత॒స్య యో॒నౌ మ॒హిషా॑ అ॒హిన్వ॑న్ || అ॒క్రన్ద॑ద॒గ్నిః స్త॒నయ॑న్ని॒వ ద్యౌః
 క్షా॒మా రే॒రిహ॑ద్వీరు॒ధః స॒మశ్శాన్న్ | స॒ద్యో జ॒జ్ఞానో॑ వి హీ॒మిద్ధో॑ అ॒ఖ్యదా॑ రో॒దసీ॑ భా॒నునా॑
 భా॒త్యన్తః॑ || ఉ॒శిక్వా॑వకో అ॒రతిః॑ సు॒మేధా॑ మ॒ర్తేష్వ॑గ్నిర॒మృతో॑ ని ధా॒యి | ఇ॒యర్తి
 ధా॒మమ॑రు॒షం భ॑రిభ౒దు॒చ్ఛక్రే॑ణ శో॒చిషా॑ ద్యా॒మిన॑క్షత్ || విశ్వ॑స్య కే॒తుర్భ॑వన॒స్య గర్భ॑ ఆ
 [౭] రో॒దసీ॑ అ॒పృణా॑జ్జా॒యమా॑నః | వీ॒డుం చి॒దద్రీ॑మ॒భిన॑త్ప॒రాయ॑శ్శా॒నా య॑ద॒గ్నిమ॑య॒జన్త
 ప॒శ్చ || శ్రీ॒ణాము॑దారో ధ॒రుణో॑ ర॒యీణాం॑ మ॒నీషా॑ణాం ప్రా॒ర్పణః॑ సోమ॒గోపాః॑ | వ॒సోః
 సూ॒నుః సహ॑సో అ॒పునృ॑ రా॒జా వి భా॑త్యగ్ర ఉ॒షసా॑మి॒ధానః॑ || యస్తే॑ అ॒ద్య
 కృ॒ణవ॑ద్భద్రశోచే॒పూపం॑ దే॒వ ఘృ॑తవ॒న్తమ॑గ్నే | ప్ర తం నయ ప్రతరాం వ॒సోఽభి
 ద్యు॒మ్నం దే॒వభ॑క్తం యవి॒ష్ఠ || ఆ [౮] తం భ॑జ సౌశ్రవసే॒ష్వగ్న ఉ॒క్థ ఉ॒క్థ ఆ భ॑జ శ॒స్యమా॑నే |
 ప్రి॒యః సూ॒ర్యే ప్రి॒యో అ॒గ్నా భ॑వాత్యజ్జాతే॒న భి॑నదదుజ్జనితై॒వః || త్వామ॑గ్నే య॒జమా॑నా
 అను ద్యూన్ విశ్వా వ॒సూని॑ దధిరే వా॒ర్యాణి॑ | త్వయా సహ ద్ర॒విణ॑మిచ్చమా॒నా వ్ర॒జం
 గోమ॑న్తము॒శిజో॑ వి వపుః || దృ॒శానో॑ రుక్మ ఉ॒ర్వా వ్య॑ద్యౌద్దు॒ర్మర్ష॑మాయుః శ్రి॒యే
 రు॒చానః॑ | అ॒గ్నిర॒మృతో॑ అభవద్వయోభి॒ర్యదే॑నం ద్యౌర॒జన॑య॒థ్సరే॑తాః || [౯]

తృతీయే త్వా గర్భ ఆ యవిష్కాక యచ్ఛత్వారి చ||4.2.2||

అన్నపతేకన్నస్య నో దేహ్యానమీవస్య శుష్మిణః| పు ప్రదాతారం తారిష ఊర్జం నో ధేహి
ద్విపదే చతుష్పదే|| ఉదు త్వా విశ్వే దేవా అగ్నే భరన్తు చిత్తిభిః| స నో భవ శివతమః
సుప్రతీకో విభావసుః|| ప్రేదగ్నే జ్యోతిష్మాన్ యాహి శివేభిరర్చిభిస్త్వమ్|
బృహద్భిర్బానుభిర్బాసన్మా హిగ్ంసీస్తనువా ప్రజాః|| సమిధాకగ్నిం దువస్యత
ఘృతైర్బోధయతాతిథిమ్| ఆ- [౧౦] కస్మిన్ హవ్యా జహోతన|| ప్రప్రాకయమగ్నిర్భరతస్య
శృణ్వే వి యథ్సార్యో న రోచతే బృహద్భాః| అభి యః పూరుం పృతనాసు తస్థా దీదాయ
దైవ్యో అతిథిః శివో నః|| ఆపో దేవీః ప్రతి గృహ్ణత భస్మైతథ్స్యోనే కృణుధ్వగ్ం సురభావు
లోకే| తస్మై నమంతాం జనయః సుపత్నీర్మాతేవ పుత్రం బిభృతా స్వేనమ్|| అప్స్వగ్నే
సధిష్టవ [౧౧] సౌషధీరను రుధ్యసే గర్భే సజ్జాయసే పునః|| గర్భో అస్యోషధీనాం గర్భో
వనస్పతీనాం| గర్భో విశ్వస్య భూతస్యాకగ్నే గర్భో అపామసి|| ప్రసద్య భస్మనా యోనిమపశ్య
పృథివీమగ్నే| సగ్ంసృజ్య మాతృభిస్త్వం జ్యోతిష్మాన్ పునరాకసదః|| పునరాసద్య
సదనమపశ్య పృథివీమగ్నే| శేషే మాతుర్యథోపస్థేకన్తరస్యాగ్ం శివతమః|| పునరూర్జా [౧౨]
ని వర్తస్వ పునరగ్ని ఇషాకయుషా| పునర్నః పాహి విశ్వతః|| సహ రయ్యా ని వర్తస్వాకగ్నే
పిన్వస్వ ధారయా| విశ్వఘ్నియా విశ్వతస్పరి|| పునస్త్వాకదిత్యా రుద్రా వసవః
సమిన్ధతాం పునర్బ్రహ్మణో వసునీధ యజ్ఞైః| ఘృతేన త్వం తనువో వర్ధయస్వ సత్యాః
సన్తు యజమానస్య కామాః|| బోధా నో అస్య వచసో యవిష్ట మగ్ంహిష్టస్య ప్రభృతస్య
స్వధావః| పీయతి త్వో అను త్వో గృణాతి వన్దారుస్తే తనువం వస్తే అగ్నే|| స బోధి
సూరిర్మఘవా వసుదావా వసుపతిః| యుయోధ్యస్మద్దేవషాగ్ంసి||[౧౩]

ఆ తవోర్జాను షోడశ చ||4.2.3||

అపే॑త వీ॒త వి చ స॑ర్ప॒తాఽతో యే॑త్ర స్థ పు॒రాణా యే చ నూ॑తనాః॥ అదా॑దిదం
య॒మోఽవసా॑నం పృ॒థి॒వ్యా అక్ర॑న్నిమం పిత॒రో లోక॑మస్మై॥ అగ్నే॑ర్భస్మా॒స్యగ్నేః పురీ॑షమసి
సంజ్ఞా॑నమసి కామ॒ధర॑ణం మయి తే కామ॒ధర॑ణం భూయాత్॥ సం యా వః
ప్రియా॑స్తనువః సం ప్రియా హృదయాని వః॥ ఆత్మా వో అస్తు [౧౪] సం ప్రియః సం
ప్రియా॑స్తనువో మమ॥ అయగ్ం సో అగ్ని॒ర్యస్మిన్థోమ॑మిన్త్రః సుతం దధే జతరే వావశానః॥
సహ॑స్రియం వాజమత్యం న సప్తిగ్ం ససవాన్థన్థన్థయసే జాతపేదః॥ అగ్నే దివో
అర్ణ॑మచ్ఛా జిగా॒స్యచ్ఛా దే॒వాగ్ం ఊ॒చిషే ధి॒ష్ణియా యే॑ యాః పరస్తాద్రోచసే సూర్యస్య
యాశ్చా॑వస్తాదుపతిష్ఠంత ఆపః॥ అగ్నే యత్రే దివి వర్చః పృథి॒వ్యాం యదో॑షధీ [౧౫] ష్వఘ్న
వా యజత్ర॥ యేనా॑న్తరిక్షముర్వాతతన్థ త్వేషః స భానురర్ణవో నృచక్షాః॥ పురీ॑ష్యోసో
అగ్నయః ప్రావణీభిః సజోషసః॥ జుషన్తాగ్ం హవ్యమాహుతమనమీవా ఇషో మహీః॥
ఇడామగ్నే పురుదగ్ం సగ్ం సనిం గోః శశ్వత్తమగ్ం హవమానాయ సాధ॥ స్యాన్తః
సూనుస్తనయో విజావాగ్నే సా తే సుమతిర్భూత్వస్మై॥ అయం తే యోనిర్ ఋత్వియో
యతో జాతో అరోచథాః॥ తం జాన [౧౬] న్నగ్న ఆ రోహాఽథా నో వర్ధయా రయిమ్॥ చిదసి
తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్పద్మవా సీద పరిచిదసి తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్పద్మవా సీద
లోకం పృణ చ్చిద్రం పృణాఽథో సీద శివా త్వమ్॥ ఇన్త్రాగ్నే త్వా బృహస్పతిరస్మిన్
యోనావసీషదన్మ్॥ తా అస్య సూదదోహసః సోమగ్గ శ్రీణన్తి పృశ్నయః॥ జన్మన్తేవానాం
విశస్త్రిష్వా రోచసే దివః॥[౧౭]

అస్తో॑షధీషు జానన్త॒ష్టాచ॑త్వారిగ్ంశచ్చ॥4.2.4॥

సమి॑తగ్ం సం కల్పే॒థాగ్ం సం ప్రియా రోచి॑ష్ణా సుమనస్యమానౌ॥ ఇష॒మూర్జ॑మభి
సంవసానౌ సం వాం మనాగ్ంసి సం వ్రతా సము చిత్తాన్యాకరమ్॥ అగ్నే పురీ॑ష్యోఽధిపా
భవా త్వం నః॥ ఇష॒మూర్జం యజ॑మానాయ ధేహి॥ పురీ॑ష్యస్త్వమగ్నే రయిమాన్

పుష్టిమాగ్ం అసి శివాః కృత్వా దిశః సర్వాః స్వాం యోనిమిహాఽసదః॥ భవతం నః
 సమనసౌ సమోకసౌ [౧౦] వరేపసౌ మా యజ్ఞగ్ం హిగ్ంసిష్టం మా యజ్ఞపతిం జాతపేదసౌ
 శివౌ భవతమద్య నః॥ మాతేవ పుత్రం పృథివీ పురీష్యమగ్నిగ్ం స్వే యోనావభారుఖా తాం
 విశ్వేర్దేవైర్ముతుభిః సంవిదానః ప్రజాపతిర్విశ్వకర్మా వి ముఞ్చతు॥ యదస్య పారే రజసః
 శుక్రం జ్యోతిరజాయత తన్నః పర్షదతి ద్విషోఽగ్నే వైశ్వానర స్వాహా॥ నమః సు తే
 నిర్ముతే విశ్వరూపే [౧౯] ఽయస్మయం వి చృతా బన్ధమేతమ్ యమేన త్వం యమ్యా
 సంవిదానోత్తమం నాకమథి రోహయేమమ్॥ యత్తే దేవీ నిర్ముతిరాబబన్ధ దామ
 గ్రివాస్వవిచర్త్యమ్ ఇదం తే తద్వి ప్ర్యామ్యాయుషో న మధ్యాదథా జీవః పితుమద్ధి
 ప్రముక్తః॥ యస్యాస్తే అస్యాః క్రూర ఆసఞ్జహోమ్యేషాం బన్ధానామవసర్జనాయ భూమిరితి
 త్వా జనా విదుర్నిర్ముతి [౨౦] రితి త్వాఽహం పరి పేద విశ్వతః॥
 అసున్వన్తమయజమానమిచ్ఛ స్తేనస్యేత్యాం తస్కరస్యాఽస్వేషి అన్యమస్మదిచ్ఛ సా త ఇత్యా
 నమో దేవి నిర్ముతే తుభ్యమస్తు॥ దేవీమహం నిర్ముతిం వన్ధమానః పితేవ పుత్రం
 దసయే వచోభిః॥ విశ్వస్య యా జాయమానస్య పేద శిరః శిరః ప్రతి సూరీ వి చష్టే॥
 నిపేశనః సంగమనో వసూనాం విశ్వా రూపాఽభి చష్టే [౨౦] శచీభిః॥ దేవ ఇవ సవితా
 సత్యధర్మేన్త్రో న తస్థా సమరే పథీనామ్॥ సం వరత్రా దధాతన నిరాహావాన్ కృణోతన
 సిఞ్చామహా అవటముద్రిణం వయం విశ్వాఽహాఽదస్తమక్షితమ్॥ నిష్పుతాహావమవటగ్ం
 సువరత్రగ్ం సుషేచనమ్ ఉద్రిణగ్ం సిఞ్చే అక్షితమ్॥ సీరా యుఞ్జన్తి కవయో యుగా వి
 తన్వతే పృథక్ ధీరా దేవేషు సుమ్నయా యునక్త సీరా వి యుగా తనోత కృతే యోనౌ
 వపతేహ [౨౧] బీజమ్ గిరా చ శ్రుష్టిః సభరా అసన్నో నేదీయ ఇధ్నాణ్యా పక్వమాఽయత్॥
 లాఙ్గలం పవీరవగ్ం సుశేవగ్ం సుమతిధ్వరు ఉదిత్కృషతి గామవిం ప్రఫర్వ్యం చ
 పీవరీమ్ ప్రస్థావద్రథవాహనమ్॥ శునం నః ఫాలా వి తుదన్తు భూమిగ్ం శునం కీనాశా
 అభి యన్తు వాహాన్ శునం పర్జన్యో మధునా పయోభిః శునాసీరా శునమస్మాసు ధత్తమ్॥

కామం కామదుఘే ధుక్ష్వ మిత్రాయ వరుణాయ చ| ఇన్త్రాయాఽగ్నయే పూష్ట ఓషధీభ్యః
ప్రజాభ్యః|| ఘృతేన సీతా మధునా సమక్తా విశ్వైర్దేవైరనుమతా మరుద్భిః| ఊర్జస్వతీ
పయసా పిన్వమానాఽస్మాన్ధీనతీ పయసాఽభ్యావవృధ్న్వ||[౨౩]

సమోకసౌ విశ్వరూపే విదుర్భిర్ముతిరభి చష్ట ఇహ మిత్రాయ ద్వావిగ్ం శతిశ్శ||4.2.5||

యా జాతా ఓషధయో దేవేభ్యస్త్రీయుగం పురా| మన్దామి బభ్రూణామహగ్ం శతం
ధామాని సప్త చ|| శతం వో అంబధామాని సహస్రముత వో రుహః| అథా శతక్రతో
యూయమిమం మే అగదం కృత|| పుష్పావతీః ప్రసూవతీః ఫలినీరఫలా ఉత| అశ్వా ఇవ
సజిత్వరీర్వీరుధః పారయిష్ణవః|| ఓషధీరితి మాతరస్తద్వో దేవీరుప బ్రువే| రపాగ్ంసి
విఘ్నతీరిత రప- [౨౪] శ్చాతయమానాః|| అశ్వత్థే వో నిషదనం పర్ణే వో వసతిః కృతా|
గోభాజ ఇత్కిలాఽసథ యథ్సనవథ పూరుషమ్|| యదహం వాజయన్నిమా ఓషధీర్హస్త
ఆదధే| ఆత్మా యక్ష్మస్య నశ్యతి పురా జీవగృభో యథా|| యదోషధయః సంగచ్ఛన్తే
రాజానః సమితావివ| విప్రుః స ఉచ్యతే భిషగ్క్సోహమీవచాతనః|| నిష్క్రుతిర్నామ వో
మాతాఽథా యూయగ్ం స్థ సంకృతీః| సరాః పతత్రిణీః [౨౫] స్థన యదామయతి నిష్క్రుత||
అన్యా వో అన్యామవత్సన్యాఽన్యస్యా ఉపాఽవత| తాః సర్వా ఓషధయః సం విదానా ఇదం మే
ప్రాఽవతా వచః|| ఉచ్ఛుష్మా ఓషధీనాం గావో గోష్ఠాదివేరతే| ధనగ్ం సనిష్ఠన్తీనామాత్మానం
తవ పూరుష|| అతి విశ్వాః పరిష్ఠా స్తీన ఇవ వ్రజమక్రముః| ఓషధయః
ప్రాఽచుచ్యపుర్యత్కిం చ తనువాగ్ం రపః|| యా- [౨౬] స్త ఆతస్థురాత్మానం యా ఆవివిశుః
పరుఃపరుః| తాస్తే యక్ష్మం వి బాధన్తాముగ్రో మధ్యమశీరివ|| సాకం యక్ష్మ ప్ర పత శ్యేనేన
కికిదీవినా| సాకం వాతస్య ధ్రాజ్యా సాకం నశ్య నిహాకయా|| అశ్వావతీగ్ం
సోమవతీమూర్జయన్తీముదోజసమ్| ఆ విధిన్ సర్వా ఓషధీరస్మా అరిష్టతాతయే|| యాః
ఫలినీర్యా అఫలా అపుష్పా యాశ్చ పుష్పిణీః| బృహస్పతిప్రసూతాస్తా నో

ము॒ఞ్చన్త్వగ్ం॑హ॒సః॥ యా [౨౭] ఓ॒షధ॑యః సోమ॑రాజ్ఞీః ప్ర॒విష్టాః పృ॒థివీ॑మను॒ తాసాం॑
 త్వమ॑స్య॒త్తమా ప్ర॒ణో జీ॑వాతపే సువ॑॥ అవ॑పతన్తీరవదన్దివ ఓ॒షధ॑యః పరి॑ యం
 జీవ॑మశ్న॒వామహై న స రి॒ష్యాతి పూ॑రుషః॥ యాశ్చే॒దము॑పశృ॒ణ్వన్తి యాశ్చ దూ॑రం
 పరా॑గతాః॥ ఇహ॒ సంగ॑త్య తాః సర్వా॑ అస్మై సం దత్తు॑ భేష॑జమ్॥ మా వో రి॒షత్ఫ॑నితా
 యస్మై॑ చా॒హం ఖ॑నామి వః॥ ద్వి॒పచ్చ॑తుష్పదస్మాకగ్ం సర్వ॑మస్త॒వనా॑తురమ్॥ ఓ॒షధ॑యః
 సం వద॑న్తే సోమే॑న సహ॒ రాజ్ఞా॑ యస్మై కరో॑తి బ్రా॒హ్మణ॑స్తగ్ం రాజన్ పార॑యామసి॥[౨౮]
 ర॒షః ప॒తత్రీ॑ణీర్యా అగ్ం॑హసో యాః ఖ॑నామి వో॒ష్టాద॑శ చ॥4.2.6॥

మా వో హి॑గ్ంసీజ్జనితా యః పృ॒థివ్యా॑ యో వా ది॒వగ్ం స॒త్యధ॑ర్మా జ॒జాన॑॥
 యశ్చా॒పశ్చ॑న్త్రా బృహ॑తీర్జజాన కస్మై దే॒వాయ హ॑విషా విధే॑మ॥ అభ్యా॑వర్తస్వ పృ॒థివి॑
 యజ్ఞే॑న పయసా సహ॒ వపాం తే అగ్ని॑రిషితో॒వ సర్ప॑తు॥ అగ్నే॒ యత్తే శు॒క్రం య॑చ్చన్త్రం
 యత్ పూ॒తం య॑ద్యజ్ఞి॒యమ్ తద్దే॒వేభ్యో భ॑రామసి॥ ఇష॑మూర్జమహ॒మిత ఆ [౨౯] దద॑
 ఋత॑స్య ధా॒మ్నా అమృ॑తస్య యోనే॑॥ ఆ నో గో॑షు విశ॒త్వాష॑ధీషు జహా॑మి
 సేది॑మనిరామమీ॒వామ్ అగ్నే తవ శ్ర॑వో వయా మహి॑ బ్రాజన్త్యర్చ॒యో విభా॑వసో॒
 బృహ॑ద్భానో శవసా వాజ॒ముక్థ్యం దధా॑సి దాశుషే కవే॑॥ ఇర॒జ్యన్నగ్నే ప్ర॑థయస్వ
 జన్తు॑భిరస్మై రాయో అమర్త్య॒ స దర్శ॑తస్య వపు॒షో వి రాజ॑సి పృ॒ణక్షి సాన॑సిగ్ం రయి॑మ్॥
 ఊరో॑ నపాజ్జాతపేదః సుశ॑స్తిభిర్మందస్వ [౩౦] ధీతి॑భిర్హితః॒ త్వే ఇషః సం
 దధు॑ర్భూరిరేతసశ్చి॒త్రోత॑యో వామ॒జాతాః॥ పావ॑కవర్చాః శు॒క్రవర్చా అనూ॑నవర్చా
 ఉది॑యర్షి భానునా॒ పుత్రః పిత॑రా విచరన్ముపా॒వస్య॑భే పృ॒ణక్షి రోద॑సి॥ ఋతా॑వానం
 మహి॑షం విశ్వ॒చర్ష॑ణిమగ్నిగ్ం సు॒మ్నాయ దధి॑రే పురో జనాః॒ శ్రుత్క॑ర్ణగ్ం సప్ర॑థస్తమం
 త్వా గి॒రా దై॒వ్యం మాను॑షా యుగా॒ నిష్క॑ర్తారమధ్వరస్య ప్రచే॑తసం క్షయ॑న్తగ్ం రాధ॑సి
 మహి॑ రాతిం భృ॒గూణా॑ముశిజం కవి॑క్రతుం పృ॒ణక్షి సాన॑సిగ్ం [౩౧] రయి॑మ్॥ చితః స్థ

పరిచితః ఊర్ధ్వచితః శ్రయధ్వం తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్భ్రవాః సీదత|| ఆ ప్యాయస్వ
సమేతు తే విశ్వతః సోమ వృష్టియమ్| భవా వాజస్య సంగధే|| సం తే పయాగ్ంసి సము
యన్తు వాజాః సం వృష్టియాన్యభిమాతిషాహః| ఆప్యాయమానో అమృతాయ సోమ దివి
శ్రవాగ్ స్యుత్తమాని ధిష్వ||[32]

ఆ మన్దస్య సనసిమేకాన్వ చత్వారిగ్ంశచ్ఛ||4.2.7||

అభ్యస్తాద్విశ్వాః పుతనా అరాతీస్తదగ్నిరాహ తదు సోమ ఆహ| బృహస్పతిః సవితా తన్మ
ఆహ పూషా మాఽధాధ్నుకృతస్య లోకే|| యదక్రన్ధః ప్రథమం జాయమాన
ఉద్యన్థన్ముద్రాదుత వా పురీషాత్| శ్యేనస్య పక్షాహరిణస్య బాహూ ఉపస్తుతం జనిమ
తత్తే అర్వన్|| అపాం పృష్ఠమసి యోనిరగ్నిః సముద్రమభితః పిన్వమానమ్| వర్ధమానం
మహా [33] ఆ చ పుష్కరం దివో మాత్రయా వరిణా ప్రథస్వ|| బ్రహ్మ జజ్ఞానం ప్రథమం
పురస్తాద్వి సీమతః సురుచో వేన ఆవః| స బుద్ధియా ఉపమా అస్య విష్ణోః సతశ్చ
యోనిమసతశ్చ వివః|| హిరణ్యగర్భః సమవర్తతాఽగ్రే భూతస్య జాతః పతిరేక ఆసీత్| స
దాధార పృథివీం ద్యాముతేమాం కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ|| ద్రష్వశ్చస్కన్ద
పృథివీమను [34] ద్యామిమం చ యోనిమను యశ్చ పూర్వః| తృతీయం యోనిమను
సంచరన్తం ద్రష్వం జుహోమ్యను సప్త హోత్రాః|| నమో అస్తు సర్వేభ్యో యే కే చ
పృథివీమను| యే అన్తరిక్షే యే దివి తేభ్యః సర్వేభ్యో నమః|| యేఽదో రోచసే దివో యే వా
సూర్యస్య రశ్మిషు| యేషామపున సదః కృతం తేభ్యః సర్వేభ్యో నమః|| యా ఇషవో
యాతుధానానాం యే వా వనస్పతీగ్ంరను| యే వాఽవటిషు శీరతే తేభ్యః సర్వేభ్యో నమః||
[35]

మహోఽను యతుధానానామేకాదశ చ||4.2.8||

ధృ॒వాఽసి॑ ధ॒రుణాఽస్త॑తా వి॒శ్వక॑ర్మణా సుకృ॑తా| మా త్వా స॒ముద్ర॑ ఉ॒ద్వధీ॑న్మా
 సు॒పర్ణోఽవ్య॑థమానా పృ॒థివీం దృగ్గో॑హ|| ప్ర॒జాప॑తిస్తా సాదయతు పృ॒థివ్యాః పృ॒ష్ఠే
 వ్యచ॑స్వతీం ప్ర॒థస్వ॑తీం ప్రథోఽసి పృ॒థివ్యసి॑ భూ॒రసి॑ భూ॒మిర॑స్యదితిరసి వి॒శ్వధా॑యా
 వి॒శ్వస్య॑ భువనస్య ధ॒ర్మీ పృ॒థివీం య॑చ్ఛ పృ॒థివీం దృగ్గో॑హ పృ॒థివీం మా
 హిగ్గో॑సీర్విశ్వస్మై ప్రా॒ణాయా॑పానాయ వ్యానా॒యోదా॑నాయ ప్రతిష్ఠా॒యై [3౬]
 చరి॑త్రయాఽగ్నిస్తా॒వ్విభి॑ పాతు మ॒హ్యో స్వస్త్యా॑ ఛర్దిషా శంత॑మేన తయా
 దే॒వత॑యాఽఙ్గిరస్వద్మ॒వా సీద॑|| కా॒ణ్డాత్కా॒ణ్డాత్ ప్ర॑రోహన్తి పరు॒షః పరు॒షః పరి॑ ఏ॒వా నో
 దూర్వే॑ ప్ర తను సహస్రే॒ణ శతే॑న చ|| యా శతే॑న ప్రతనోషి సహస్రే॒ణ వి॑రోహసి తస్యా॒స్తే
 దే॒వీష్టకే॑ విధే॒మ హవి॑షా వయమ్|| అషా॒థాఽసి॑ సహమానా సహస్వారా॒కతీః
 సహస్వారా॒తీయతః॑ సహస్వ పృత॒నాః సహస్వ పృత॑న్యతః| సహస్రవీ॒ర్యా [౩౭] ఽసి సా మా
 జిన్వ॑|| మధు వాతా ఋతాయతే మధు క్షరన్తి సిన్ధ॒వః| మాధ్వీ॑ర్నః సన్తోష॒ధీః|| మధు
 నక్త॑ముతోషసి మధుమత్పార్థి॒వగ్గో ర॑జః| మధు ద్యౌరస్తు నః పితా|| మధుమాన్తో
 వన॑స్పతిర్మధుమాగ్గో అస్తు సూర్యః| మాధ్వీ॑ర్గావో భవన్తు నః|| మహీ ద్యౌః పృథి॒వీ చ న
 ఇ॒మం య॑జ్ఞం మిమిక్షతామ్| పి॒పుతాం నో భరీ॑మభిః|| తద్వి॒ష్ణోః పర॑మం [౩౮] పదగ్గో సదా
 పశ్య॑న్తి సూరయః| ది॒వీవ చక్షు॑రాతతమ్|| ధృ॒వాఽసి పృథి॑వి సహస్వ పృత॑న్యతః| సూ॒తా
 దే॒వేభి॑రమృతేనాఽ॒గః|| యాస్తే॑ అగ్నే సూర్యే రుచ ఉద్యతో ది॒వమాత॑న్వన్తి రశ్మి॒భిః| తా॒భిః
 సర్వా॑భీ రుచే జనాయ నస్కృ॒ధి|| యా వో దే॒వాః సూర్యే॑ రుచో గోష్వశ్వేషు యా రుచః|
 ఇన్త్రా॑గ్ని తా॒భిః సర్వా॑భీ రుచం నో ధత్త బృహ॒స్పతే॑|| విరాడ్ [౩౯]
 జ్యోతి॑రధారయథ్స॒మాడ్జ్యోతి॑రధారయథ్స॒రాడ్జ్యోతి॑రధారయత్|| అగ్నే యుక్ష్వా హి
 యే తవా॑శ్వాసో దే॒వ సాధ॑వః| అరం వహ॒న్త్యాశ॑వః|| యుక్ష్వా హి దే॒వహూత॑మాగ్గో
 అశ్వాగ్గో అగ్నే రథీ॑రివ| ని హోతా పూ॒ర్వః సదః॑|| ద్ర॒ష్ణశ్చ॑స్కన్ద పృథి॒వీమను॑ ద్యామి॒మం
 చ యోని॑మను యశ్చ పూ॒ర్వః| తృతీ॑యం యోని॑మను సంచరన్తం ద్ర॒ష్ణం జుహో॑మ్యను

సప్త [౪౦] హోత్రాః॥ అభూదిదం విశ్వస్య భువనస్య వాజినమగ్నేర్వైశ్వానరస్య చ॥
 అగ్నిర్జ్యోతిషా జ్యోతిష్మాన్ రుక్మా వర్చసా వర్చస్వాన్॥ ఋచే త్వా రుచే త్వా సమిధస్రవన్తి
 సరితో న ధేనాః॥ అంతర్హృదా మనసా పూయమానాః॥ ఘృతస్య ధారా అభి చాకశీమి॥
 హిరణ్యాయా వేతసో మధ్య ఆసామ్॥ తస్మిన్మనోపర్ణో మధుకృత్కులాయీ భజన్నాస్తే మధు
 దేవతాభ్యః॥ తస్యాఽఽసతే హరయః సప్త తీరే స్వధాం దుహానా అమృతస్య ధారామ్॥[౪౦]
 ప్రతిష్ఠాయై సహస్రవీర్యా పరమం విరాట్భస్వ తీరే చత్వారి చ॥4.2.9॥

ఆదిత్యం గర్భం పయసా సమశ్శన్థం హస్తస్య ప్రతిమాం విశ్వరూపమ్॥ పరి వృజ్గ్ని హరసా
 మాఽభి మృక్షః శతాయుషం కృణుహి చీయమానః॥ ఇమం మా హిగ్ంసీర్ద్విపాదం
 పశూనాగ్ం సహస్రాక్ష మేధ ఆ చీయమానః॥ మయుమారణ్యమను తే దిశామి తేన
 చిన్వానస్తనువో ని షీద॥ వాతస్య ధ్రాజిం వరుణస్య నాభిమశ్వం జజ్ఞానాగ్ం సరిరస్య మధ్యే॥
 శిశుం నదీనాగ్ం హరిమద్రిబుద్ధమగ్నే మా హిగ్ంసీః [౪౧] పరమే వ్యోమన్॥ ఇమం మా
 హిగ్ంసీరేకశఫం పశూనాం కనిక్రదం వాజినం వాజినేషు॥ గౌరమారణ్యమను తే దిశామి
 తేన చిన్వానస్తనువో ని షీద॥ అజస్తమిన్దుమరుషం భురణ్యమగ్నిమీడే పూర్వచితౌ
 నమోభిః॥ స పర్వభిర్ఋతుశః కల్పమానో గాం మా హిగ్ంసీరదితిం విరాజమ్॥ ఇమగ్ం
 సముద్రగ్ం శతధారముథ్సం వ్యవ్యమానం భువనస్య మధ్యే॥ ఘృతం దుహానామదితిం
 జనాయాఽగ్నే మా [౪౨] హిగ్ంసీః పరమే వ్యోమన్॥ గవయమారణ్యమను తే దిశామి తేన
 చిన్వానస్తనువో ని షీద॥ వరూత్రిం త్వష్టర్వరుణస్య నాభిమవిం జజ్ఞానాగ్ం రజసః
 పరస్మాత్॥ మహిగ్ం సాహస్రీమసురస్య మాయామగ్నే మా హిగ్ంసీః పరమే వ్యోమన్॥
 ఇమామూర్ణాయుం వరుణస్య మాయాం త్వచం పశూనాం ద్విపదాం చతుష్పదామ్॥ త్వష్టః
 ప్రజానాం ప్రథమం జనిత్రమగ్నే మా హిగ్ంసీః పరమే వ్యోమన్॥ ఉష్ప్రమారణ్యమను [౪౩] తే
 దిశామి తేన చిన్వానస్తనువో ని షీద॥ యో అగ్నిరగ్నేస్తపసోఽధి జాతః శోచాత్పుథివ్యా ఉత

వా ది॒వ॒స్ప॒రి॒ యే॒న ప్ర॒జా వి॒శ్వక॒ర్మా వ్యా॒న॒త్త॒మగ్నీ॑ హే॒డః ప॒రి తే॑ వృ॒ణక్తు॑॥ అ॒జా
హ్యగ్నీ॑ర॒జని॒ష్ట గ॒ర్భాధా॑ వా అ॒పశ్య॑జ్జని॒తార॒మగ్నీ॑ తయా రో॒హ॒మాయ॒న్నప॒ మే॒ధ్యాసః
తయా॑ దే॒వా దే॒వతా॒మగ్న॑ ఆ॒యన్న్॑ శర॒భమా॒రణ్య॑మను తే ది॒శామి॒ తేన॑ చి॒న్వాన॒స్తను॒వో ని
షీ॒ద॥[౪౫]

అగ్నే॑ మా హి॒గం॑సీ॒రగ్నే॑ మోష్ట॒మార॑ణ్యమను శర॒భన్న॑వ చ॥4.2.10॥

ఆది॒త్య మి॒మం ద్వి॒పాదం॑ మ॒యుం వా॒తస్యా॑శ్చమి॒మమే॑కశ॒ఫం గౌ॒రమ॑జస్రం గ॒వయం॑వరూ॒త్రిమ॑వి॒మిమా॑మూ॒ర్ణాయ॑ముష్టం
యో అ॒గ్నిర॒గ్నేః శర॑భమ్॥

ఇ॒న్ద్రాగ్నీ॑ రో॒చనా॑ ది॒వః ప॒రి వా॒జేషు॑ భూ॒షథః॑ తద్వాం॑ చే॒తి ప్ర వీ॒ర్యమ్॑॥ శ్శ॒థద్వృ॒త్రము॒త
స॒నోతి॑ వా॒జమి॒న్ద్రా యో అ॒గ్నీ స॒హురీ॑ స॒పర్యా॑త్ ఇ॒రజ్య॑న్తా వ॒సవ్య॑స్య భూ॒రేః స॒హస్త॑మా
స॒హసా॑ వా॒జయ॑న్తా॥ ప్ర చ॒ర్షణి॑భ్యః పృత॒నా హ॑వేషు ప్ర పృ॒థివ్యా॑ రి॒రిచా॑థే ది॒వశ్చ॑ ప్ర
సి॒న్ధుభ్యః॑ ప్ర గి॒రిభ్యో॑ మ॒హిత్వా॑ ప్రి॒న్ద్రాగ్నీ॑ వి॒శ్వా భు॑వనాత్యన్యా॥ మరు॒తో య॑స్య హి [౪౬]
క్ష॒యే పా॒థా ది॒వో వి॒మహ॑సః॒ స సు॒గోపా॑త॒మో జనః॑॥ య॒జ్ఞైర్వా॑ య॒జ్ఞవా॑హసో విప్రస్య
వా మ॒తీనా॑మ్ మరు॒తః శృ॑ణుతా హ॒వమ్॑॥ శ్రి॒యసే॑ కం భా॒నుభిః॑ సం మి॒మిక్షి॑రే తే
ర॒శ్మిభి॑స్త ఋ॒క్వభిః॑ సు॒ఖాద॑యః॒ తే వా॒శీమ॑న్త ఇ॒ష్మిణో॑ అ॒భీర॑వో విద్రే ప్రి॒యస్య॑ మా॒రుత॑స్య
ధా॒మ్నః॑॥ అ॒వ తే॑ హే॒డ ఉ॑దు॒త్తమ॑మ్ కయా నశ్చి॒త్ర ఆ భు॑వదూతీ సదా॒వృధః॑ స॒ఖా
కయా॑ శచి॒ష్ఠయా॑ వృతా॥[౪౭] కో అ॒ద్య యు॑జ్కే ధు॒రి గా ఋ॒తస్య॑ శి॒మీవ॑తో భామి॒నో
దు॒ర్హృ॒ణాయాన్॑ ఆ॒సన్ని॑షూన్ హృ॒థ్స్వసో॑ మ॒యాభాన్॑ య ఏ॒షాం భృ॑త్యామృ॒ణధ॑థ
జీ॒వాత్॑॥ అ॒గ్నీ నయా॑ఽఽ దే॒వానా॑గ్ం శం నో భ॒వన్తు॑ వా॒జేవా॑జే అ॒ఘ్స్వగ్నీ॑ స॒ధిష్ట॑వ
సౌష॒ధీర॑సు రు॒ధ్యసే॑ గర్భే స॒ర్జాయ॑సే పు॒నః॑॥ వృ॒షా సోమ॑ ద్యు॒మాగ్ం అ॒సి వృ॒షా దే॒వ
వృ॒షవృ॑తః॒ వృషా॑ ధ॒ర్మాణి॑ దధిషే॒ ఇమం॑ మే వరు॒ణ తత్త్వా॑ యామి త్వం నో అ॒గ్నీ స
త్వం నో అ॒గ్నీ॥[౪౮]

హి వృతా మ ఏకాదశ చ॥4.2.11॥

వి॒ష్ణోః క్ర॒మోఽసి ది॒వస్ప॒ర్యన్వ॑ప॒తేఽపే॑త స॒మితం॑ యా జాతా మా నో హిగ్ంసీదభ్యస్థాద్భ్రవాఽస్యాదిత్యం గర్భమిన్ద్రాగ్ని
రోచనైకాదశ॥11॥

వి॒ష్ణోర॑స్మిన్ హ॒వ్యేతి॑ త్వాహం ధీతిభిర్ హోత్రా అష్టాచత్వారిగ్ంశత్॥48॥

వి॒ష్ణోః క్ర॒మోఽసి త్వ॑న్వో అగ్నే స త్వ॑న్వో అగ్నే॥

॥హరిః ఓమ్॥

॥శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు॥

॥ఇతి చతుర్థకాణ్డే ద్వితీయః ప్రశ్నః॥